

NESH

Deres ref:

Vår ref:

Dato:

30.11.2020

HØRING – Nye retningslinjer NESH

Vår aller første kommentar til NESH sitt utkast til nye forskningsetiske retningslinjer er at dette er en gjennomtenkt, kjærkommen og nødvendig revidering.

Generelt sett anser vi alle de endringene som NESH er særlig interessert i å få respons på, for å være endringer det det bedre.

For å signalisere at retningslinjene i realiteten favner noe bredere enn den nye, forkortede tittelen indikerer, kan «.. og beslektede forskningsområder» føyes til (*Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora og beslektede forskningsområder*).

Ellers har vi følgende innspill og kommentarer til de nye retningslinjene (i kronologisk rekkefølge):

Innspill til innledningskapittelet «Grunnleggende forskningsetiske prinsipper»

Vi foreslår å inkludere «forankring» i undertittelen («Forskningens forankring, normer og verdier»), og ta inn en liten tilføyelse mellom setning 3 og 4 i det første avsnittet (markert med understrekning): «Forskning vil være forankret i ulike vitenskapsteoretiske kunnskapsposisjoner som får betydning for metodologiske valg. Formålet med retningslinjene er uansett å ..»

Litt lenger på s. 4 (3. avsnitt) foreslår vi denne tilføyselsen (markert med understrekning): «...være ærlige og sannferdige. Innenfor samfunnsfag og humaniora betyr det blant annet at forskere skal være sannferdige i forhold til det vitenskapsteoretiske og metodologiske grunnlaget de jobber ut fra.

På s. 4 (3. avsnitt) omtales fire eksempler på metodologiske normer (saklighet, klarhet, etterrettelighet og etterprøvbarehet). Vi foreslår at også «transparens» blir nevnt i den forbindelse.

På s. 4 (4. avsnitt) blir *akademisk frihet* nevnt for første gang, men hva denne lovfestede friheten innebærer er ikke omtalt. En kortfattet beskrivelse med henvisninger til relevante dokumenter eller publikasjoner savnes. En slik avklaring er også viktig i forhold til det som er skrevet om forskeres uavhengighet i del D.

På s. 5 står det at «Forskning skal være *relevant* for ulike aktører i samfunnet» (vår understrekning). Det er uklart hva dette etiske påbudet betyr; relevant i hvilken forstand, og for hvem? Formuleringen kan tolkes dithen at «samfunnsaktører» primært dreier seg om aktører utenfor academia, og i så fall; hvor

hører grunnforskning hjemme i denne sammenheng? Og hva kjennetegner forskning som kan anses for å være irrelevant?

Vi foreslår følgende tilføyelse til teksten: Forskningens relevans kan både være direkte og indirekte, og angå f. eks. samfunnsinstitusjoner og beslutningstakere, utdanning og profesjoner, samt grupper og enkeltindivider i befolkningen. Forskning som ikke umiddelbart framstår som relevant kan likevel ha betydning på sikt.

Innspill til del A -E

A.3 Hva som skal til for å bli medforfatter varierer mellom ulike fagdisipliner. Medforfatterskap som ikke innfrir samtlige fire kriterier i Vancouverreglene synes å forekomme oftere i enkelte andre forskningsmiljøer enn i miljøer med forankring i samfunnsvitenskap eller humaniora. Å samarbeide med forskere tilknyttet slike miljøer kan by på utfordringer. Hvordan kan uoverensstemmelser knyttet til forfatterskap håndteres? Vi savner en tematisering av problematikken i utkastet til nye retningslinjer. Kanskje NESH også kan oppfordre vitenskapelige tidsskrifter til å kreve at innsendte manus skal ledsages av en redegjørelse for de ulike forfatternes bidrag? Her kan tidsskriftredaktører og redaksjonsmedlemmer åpenbart spille en viktig rolle. Videre etterlyser vi en kortfattet tematisering av det å bli forbigått som rettmessig medforfatter. Trolig er dette noe som særlig rammer studenter og stipendiater, og derfor vil det være aktuelt å henvise til del A.10 (om veilederforholdet).

A.4 Her foreslår vi at også dette blir tematisert: Kvalitetssikring av forskning er ivaretatt ved publisering i tidsskrifter med fagfelleevaluering, men også publisering i form av rapporter fra forskningsinstitusjoner bør være gjenstand for kvalitetssikring av andre forskere. Forskningsinstitusjonene har et ansvar for å etablere rutiner for slik kvalitetssikring.

A.6. Hvordan stiller NESH seg til «muntlig plagiat» i form av å bruke andres forskeres presentasjoner i foredrag eller forelesninger uten å innhente tillatelse fra opphavspersonen? Og videre: Er det uredlig å få andre forskere til å utarbeide slike presentasjoner, som man så framfører uten å gjøre publikum oppmerksom på det dreier seg om andres åndsverk?

Begrepet «parafisering» (s. 14) bør ikke anvendes uten å forklare eksplisitt hva det betyr (også studenter på ulike nivåer er målgruppe for retningslinjene).

A.9. NSD's viktige rolle når det gjelder deling av forskningsdata bør nevnes eksplisitt. Dette er også relevant i forhold til punkt B.21 (s. 25)

B.14 Å gi betaling for forskningsdeltakelse *kan* være en indirekte trussel mot prinsippet om frivillig samtykke. På den annen side kan betaling, betaling, eller andre typer godtgjørelse, også betraktes som en legitim kompensasjon for den tiden det tar å bistå forskere. Videre kan det å *unnlate* å gi noen form for godtgjørelse også være etisk betenkelig. Vi etterlyser en mer nyansert omtale av temaet, som inkluderer de sistnevnte poengene.

B. 24. Her står det at «Forskere skal tilbakeføre forskningsresultatene til deltakerne på en måte som er forståelig og forsvarlig», og at «Informanter og andre som deltar i forskning har krav på at resultatene skal gjøres tilgjengelig for dem» (våre understrekninger). I praksis kan slike krav være vanskelig å innfri (eksempelvis kan ett og samme datasett favne mange tusen deltakere og gi opphav mange titalls publikasjoner over en periode på mange år). Derfor er det uheldig å formulere disse forskningsetiske normene som ufravikelige påbud. Ellers vil vi anbefale at denne delen av teksten henviser til del E., hvor betydningen av bredt anlagt forskningsformidling er beskrevet.

C. 31 Overskriften «Kulturelle og sosiale grupper» er vag og upresis, og favner dypest sett alle. Her vil vi foreslå å bruke mer entydige begreper, f.eks. «Etniske, religiøse og kulturelle minoriteter».

Del D. Innholdet i avsnitt 36 er mer generelt enn innholdet i avsnitt 35, og rekkefølgen bør endres.

Del E. Her savnes et punkt om at populærvitenskapelig formidling av upublisert forskning er forskningsetisk problematisk.

Andre innspill

Det bør framgå av retningslinjene at forskere har et ansvar for å varsle hvis de får kjennskap til grove brudd på de forskningsetiske retningslinjene.

Når det gjelder appendikset med supplerende opplysninger om NESH, er det ønskelig at det gir informasjon om hvilke forhold som tilsier at et forskningsprosjekt bør innhente etisk vurdering av NESH før oppstart.

Kristina Vee Lægreid

Direktør

Berit Johnsen

Forskningsjef

Postadresse:
Dokumentsenteret,
Postboks 694

4302 Sandnes

Besøkadresse:
Solheimsgata 21,
Lillestrøm

Telefon: 400 25 500
Telefaks: 23 06 71 02

Org.nr: 974 714 701

Saksbehandler:
Kristina Vee Lægreid

E-post:
postmottak.krus@kriminalomsorg.no